

בסיעתא דשמיא

שמייעוורים בכומדות וחסידות

שנאמרו בבית המדרש "בית אהרן"
רחוב הרב ברים 5 ביתר עילית

הרב שמעון שפיצר שליט"א

הדרך לשנות הרגלים על-פי התורה חלק ג'

ניתן לשמוע בקו ישיר 0732951337

www.kolhalashon.com

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון**

03-6171111

**להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון
www.kolhalashon.com**

לזכות אליעזר בן פיגא

מדור אמונה ובטחון שיעור ק"ח

הדרך לשנות הרגלים על-פי התורה חלק ג'

במקום שבעלי תשובה עומדים

בשיעור הקודם הקראנו שני מכתבים של אברכים הטוענים שאינם מצליחים לשנות את הרגליהם. ובכן, הגיע אלינו מכתב נוסף, בו כותב השולח שנחוץ להכיר גם את הצד השני. הוא מעיד במכתבו שעקר בס"ד הרגלים קשים ביותר. הוא היה מכור – כפי שהוא מספר – להרבה הרגלים והתפטר מכולם. הוא מספר בדרך משל שהיה מעשן במשך עשרים שנה ושותה קפה בלי סוף, וכן היה מכור לדברים אסורים, ולאחר מלחמה קשה שערך, עזר לו הקב"ה ונעשה אדם חופשי ומאושר. ומוסיף שם: אל יאמר לי אדם שמחמת טבעי קל לי הדבר יותר. לא ולא! נדמה לי שכוח המשיכה שלי יכול להתחרות עם כל באי תבל. הדבר היה לי קשה כפי שאין ניתן לתאר, אבל הקב"ה עזר לי והצלחתי. עוד הוא מוסיף שעל ידי אין ספור תפילות וביטול להקב"ה ורצון, הקב"ה גילה לו יסודות רבים המופיעים באור החיים הק', איך להלחם עם היצר, לעקור הרגלים ישנים ולפתוח דף חדש בחיים.

במכתבו הוא מביא עצות שמצא מנסיונו שהן מועילות, ולעומת כן עצות אחרות שאינן מועילות. נביאם בע"ה, אך בתחילה נדבר על עוד חלק שלישי מלבד מה שדיברנו בשני השיעורים הקודמים, ובסוף השיעור נסכם בע"ה את כל שלושת השיעורים לדעת איך יוכל האדם להצליח לשנות את הרגליו בס"ד.

מלחמת האדם עם הסטרא אחרא

כשהקב"ה ברא את העולם ואת האדם וסלל לאדם דרך להתקשר בו, ברא גם את הסטרא אחרא וחילוליו כדי שתהיה לאדם בחירה ותתקיים תכליתו בעולמו. וכשמעיינים בספרי הקבלה, רואים שמדובר במערכת שלמה של בריות, וכפי שיש בצד הקדושה סדר של מידות חג"ת נהי"ם שעל ידם הקב"ה מתנהג עם העולם ודרכם האדם עובר את קונו, כך יש סדר זה בצד הטומאה. ובזה העולם יש מקומות מסוימים שהם שולטים שם, כגון אצל אומות העולם, ובפרט אצל עמלק שהוא מרכבה לסטרא אחרא. וכפי שבית המקדש הוא מקום השראת השכינה, כך להבדיל אומות עולם ומקומות מושבותיהם עם מקום השראת הטומאה.

והנה עבודת האיש הישראלי בזה העולם היא להלחם עם אותם כוחות הטומאה. כשהוא מקיים מצוה הוא ממשיך קדושה לעולם, ובזה מסתלקים כוחות הטומאה מן העולם והוא מקיים בזה מצות מחיית עמלק. ואכן תקוותנו מאז ועד היום שיסתלקו כל כוחות הטומאה ויבוא העולם לידי תיקון, וכפי שאנו אומרים "ועל כן נקוה לך ה' אלוקינו לראות מהרה בתפארת עוזך, להעביר גילולים מן הארץ והאלילים כרות יכרתון, לתקן עולם במלכות שד-י, וכל בני בשר יראו בשמך להפנות אליך כל רשעי ארץ".

כוחות הטומאה רק עוטפים את הנשמה מבחוץ

והנה אותם כוחות הטומאה שנקראים לפעמים יצר הרע או תאוות, נלחמים באדם, וכשיש לו לאדם שהוא חלק אלוה ממעל משיכה להתנהג שלא כיאות, הרי זה מחמת כוחות הטומאה שמתדבקים סביב נשמתו כלבוש, ואין זה מחמת מהותו שלו עצמו, שהרי הוא עצמו קודש קדשים ומשתוקק רק לקדושה, אלא כוחות הטומאה הם שמתהלכים סביב לו ומושכים אותו כלפי מטה.

כפי שערלת הגוף עוטפת את הגוף ואינה גוף האדם עצמו, כך ערלת הלב היא דבר שרק עוטפת את הלב ומהווה לו מסך המבדיל, ולא רק מסך המבדיל, אלא אף מושכת אותו לעבירות וגורמת לו לחשוב שאפשר לקבל חיות ותענוג מצד הטומאה.

צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו

ובכן, כשרואה האדם שיש לו מלחמה פנימית מחמת הרגלים שנתרגל בהם, עליו להבין היטב שלא עם עצמו הוא נלחם, אלא הוא נלחם עם כוח חיצוני שמבקש להורידו לטמיון, וכפי שאמרו חז"ל (סוכה נב, ב): יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, שנאמר (תהלים לז, לב) צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו.

והנה האוה"ח הק' (פרשת שופטים) כתב שכאשר האדם עובר עבירה כמה פעמים, כוחות הטומאה מקבלים עליו אחיזה יותר חזקה. הוי אומר: הסיבה שיש לו הרגלים לאדם אינה סתם מחמת שכבר נתרגל ויש לו קושי להשתנות בגיל כזה, אלא עמוק הוא בהרבה ונחוץ מאוד להבינו, מלכתחילה היה זה כוחות הטומאה שביקשו להורידו מטה מטה, וכיון שעבר על עבירה זו שוב ושוב, אותם כוחות נתחזקו יותר ויותר, ועדיין אין זה הוא עצמו אלא כוחות הטומאה המתהלכים סביב סביב לו, אבל יש

להם חיילים רבים וחיות חזקה, ולכן הוא מרגיש עכשיו כעלה נידף, רצוני להשתנות ואיני יכול. תזכור מה שקרה לך! נשמתך נשארה טהורה ואפילו לא נפגמה, אלא שבתחילה היתה המלחמה זה לעומת זה, ואחרי שנתת לכוחות הטומאה להיאחזו בך, הם נעשו יותר חזקים ממך.

עכשיו כשהוא מרגיש שהצד שכנגד יותר חזק ממנו ולא יועיל לו רצונו להתגבר עליו, במידה מסוימת הוא צודק בהרגשתו, שהרי הוא כאילו נלחם עם אלף חיילים לבד כנגד עשרת אלפי חיילים, אך חשוב מאוד שיזכור, שאין זה הוא, אלא הצד שכנגד הוא שנתחזק ונתעצם עד מאוד.

תפילת מנחה לאחר עבירה חמורה

כעת נבין היטב אמרתו של הרה"ק ר' מרדכי מלעכוויטש זיע"א שמי שעבר על איסור רציחה ר"ל ועדיין הסכין מטפטפת דם ואינו יכול לעמוד ולהתפלל מנחה בהתלהבות, סימן הוא שלא דרך על מפתן החסידות. ולכאורה, אינו מובן שהרי האדם עבר עכשיו על אחת מהעבירות החמורות ביותר, איך יעמוד עכשיו לפני המלך ויתפלל? אך התשובה היא שעל האדם להבין שמי שמתפלל היא הנשמה, ומה שנכשל בעוון חמור כזה של רציחה, הוא מפני שכוחות הטומאה משכוהו לשם. הוא עצמו לא נשתנה. החטא אמנם נדבק בנשמתו ויצטרך לחזור הרבה בתשובה כדי לנקותה, אבל סוף כל סוף מדובר בדבר חיצוני, בעוד הוא עצמו בפנימיותו לא נשתנה, ולכן הוא יכול להוציא את עצמו מן המצב שנקלע בו ולעמוד בתפילה אל ה'.

אלמלא יבין האדם חילוק זה בין הנשמה לחטא, ירגיש לאחר עשיית החטא כמי שפלטו הענן, וממילא לא יהיו לו הכוח להלחם עם כוחות הטומאה. והרי כל אחד יודע שבשביל להלחם עם האויב צריך להיות מלא שמחה ולאגור כוח ואומץ רב, אך כיון שבא האדם לידי יאוש, הוא מאבד את הכל. לכן מוכרח האדם להבין שכשהוא חוטא אין זה הוא עצמו, ולכן הכבירו חז"ל בגדלותה של הנשמה, וזוהי הסיבה שהאדם יכול לחזור בתשובה, כי לכאורה אין לזה הגיון איך יוכל האדם לחזור בתשובה על מה שעולל בחטאו, אך כיון שהוא עצמו לא נפגם והחטא רק נדבק עליו מבחוץ והוא עצמו רק משתוקק לקדושה, ממילא יכול הוא לחזור בתשובה.

תבר גזיזא דברדא

בתקופת בעל התניא היו החסידים נוהגים לטבול במי הנהר הקפואים. באחד הימים באו לטבול, אך באותו יום היו המים קרים באופן משונה, ולא היה מי שהיה מסוגל להיכנס לתוכם. כל מי שהכניס את רגלו, מיד הוציאה. תוך כדי הגיע תלמידו של בעל התניא החסיד ר' שמואל מוונק'ס זצ"ל. החסידים לא אמרו לו דבר. הוא הכין את עצמו לטבילה, אך כיון שהכניס את קצות אצבעות רגלו, מיד הבין שהפעם אין הדבר שייך. המתנינו החסידים לראות מה יעשה, והנה שמעו אותו מדבר אל עצמו: שמואל, שמע טוב! הלא אני רוצה להכנס למים, מי אינו רוצה? הגוף! שהגוף יישאר בחוץ, אני נכנס. מיד קפץ וטבל... וכיון שראו, קפצו אף הם וטבלו...

זהו ההסבר, הגוף מושך. והאמת שאין זה אפילו הגוף, אלא שהסטרא אחרא שורה על הגוף ועושה בו כאוות נפשו, ואכן הצדיקים העלו גם את גופם למדרגת הנשמה. על האדם להתרגל לדבר באופן זה, אני איני רוצה, יש מי שנלחם עמי ומבקש להורידני לטמיון.

אוהבי ה' שנאו דע

וככל שיוסיף האדם להבין זאת, יוכל גם לקיים את דברי האוה"ח הק' (פרשת פנחס) לשנוא את הרע, וכיון שישנא אותו, יתנתק ממנו, וכשיתנתק ממנו, יהיה לו הרבה יותר קל לחזור בתשובה ולשנות את הרגליו. כשהאדם מרגיש שהוא עצמו מי שרודף אחר הרע, קשה לו עד מאוד להלחם, ואז הוא מלקה עצמו שוב ושוב ללא כל תועלת. מה שאין כן כשהאדם מבין את האמת (כי אין זה משחק פסיכולוגי בעלמא) שכפי שהשכינה מואסת ברע, כך הוא עצמו מואס ברע שהרי הוא מרכבה לשכינה, אלא שהסטרא אחרא מושך אותו אליו, מתעוררת השנאה אצלו, כי הוא מבין ומרגיש שהוא מבקש להמיתו ואיך לא ישנא אותו, ואז הוא הולך ונפרד ממנו וממילא יכולה הכפרה לחול.

מלחמה נשארת מלחמה

ויותר מזה, כשיבין זאת האדם, יבין גם שעל ידי התפילות והביטול שלו ועל ידי המלאך שהוא בורא באמצעות הקבלה שהוא מקבל על עצמו (כפי שנתבאר בשיעורים הקודמים), הוא מוסיף חיילים לצד שלו. הנה האדם נתן צדקה ואמר על מנת שאחיה אני ואוכל להלחם עם היצר הרע, ואז קיבל על עצמו בהחלטה נחושה לקום השכם בבוקר, הכין שעון מעורר, ונזהר שלא לאכול בערב מאכלים כבדים, ועלה על יצועו בשעה מוקדמת, ועם כל זה מצא את עצמו קם באיחור, עליו להבין שעל ידי כל פעולה

שעשה נתווספו לצדו עוד אלף חיילים ועוד אלף חיילים, אלא שלצד השני עדיין יש כוח גדול, כך שהמלחמה נשארת מלחמה. הוי אומר: זה שעשה כל מיני פעולות והגביר חיילים לצדו, אין זה מכריח שמחר לפנות בוקר יקפוץ ממיטתו בתשוקה גדולה. לא! בחור'ל! עדיין יש לך גוף והסטרא אחרא עומד עליו. הוא אמנם אינו אוהב שעשית סגולות והשתדלות, כי התחזקת בהרבה, אבל הוא עדיין אינו מתייאש.

כך הוא בכל נסיון. כשהאדם לומד תורה באותה סוגיא שהוא רוצה להתגבר ומקיים מצוות על מנת כן, הוא מוסיף בלי סוף חיילים לצדו ונעשה אדם אחר, אבל סוף כל סוף אין הסטרא אחרא נעלם. אל יעלה האדם בדעתו לרגע אחר שאם יעשה הכל נכונה ויחליט בהחלטה הנחושה ביותר שיעשה כך וכך ובאופן המועיל, שהצד השני ייעלם. המלחמה תמשיך להתנהל, אלא שהוא יקבל את הכוחות להתגבר עליהם.

לא תירא מהם

זהו הנפק"מ השני שיש בהבנת הדבר שיש כוח אחר שמבקש להמית את האדם. אתה בראת מלאך כשקיבלת על עצמך החלטה קשה מאוד, אתה קיבלת סייעתא דשמיא כי התפללת להצליח, אתה קיבלת סייעתא דשמיא כי יש לך רצון חזק מאוד להתגבר ואתה עושה השתדלות בשביל כך ומוסיף גדרים וסייגים. נעשית אפוא חזק מאוד, אבל עכשיו מתחילה המלחמה, ומלחמה היא מלחמה. וכשהאדם מבין זאת אין הוא נעשה שבור ברוחו כשרואה שעדיין זה מושך אותו ושעדיין היצר מבבלב אותו, כי הגם שיש לו שנאה לסטרא אחרא שעדיין לא הרפה ממנו, הוא יודע שיש עמו חיילים רבים שיעזרו לו.

וכך כתב האוה"ח הק' (סוף פרשת שופטים) שהאדם ירא מהסטרא אחרא שבא עם כוחות חזקים של סוס ורכב אשר באו לו מהעבירות שעשה, כל כך אומרת לו התורה "לא תירא מהם", כי הקב"ה יהיה בעזרך, וכיון שכן תהיה חזק מהם, אך אע"פ שתהיה חזק מהם, אין אתה נפטר מלהלחם, כי גם כששתי חיילות נלחמות זו עם זו, הגם שהאחת חזקה מן השניה, אין זה אומר שהיא פטורה מלהלחם. היא צריכה להלחם, וכשהיא נלחמת, היא מנצחת. יתכן שזה יקח עוד יום, עוד שבוע, עוד חודש, אבל בסוף תנצח, כי אתה חזק מהם. כשהאדם יודע שהוא יותר חזק, כי ה' אלוקיו עמו, הוא נלחם בכל עוז עד שהוא מצליח.

בשעת ההחלטה יהיה מוכן לשלם מחיר

ועוד נפק"מ שלישי: כבר נתבאר שבשביל לשנות הרגל צריך האדם לקחת בחשבון את כל השתנות המצבים בעתיד, וכגון אם הוא רוצה לשנות את הרגלי אכילתו, עליו לחשב היטב מה יעשה כשישתתף בשמחת נישואין וכיו"ב, או אם הוא רוצה להתרגל לקום בזמן, עליו לחשב מה יעשה בבין הזמנים וכו'. והיה משתמע מזה שאין לו לאדם לעשות החלטה עד שלא יחשב מה יהיה בעוד כמה שנים, וזה לא יתכן, שהרי אין האדם יודע מה ילד יום, וכבר אמרו הצדיקים שאם יש לו לאדם הרהור תשובה לא ימתין, כי אם ימתין וימתין, לא יצא מזה כלום. אך הענין הוא כזה, כשהאדם יודע שלאחר החלטתו עדיין תישאר המלחמה מלחמה, הוא כבר משלם בזה את המחיר להחלטתו, וזהו המחיר העיקרי. אין אפוא נקודת הדברים שיחשב מה יעשה כשיחול תשעה באב בשבת או במוצ"ש, אלא נקודת הדברים שיבין בשעת קבלת ההחלטה שיעלה לו בדמים מרובים ושיצטרך לוותר על הרבה דברים שהיה רגיל לעשות, ויבין שהמחיר העיקרי שישלם הוא להיות במלחמה.

ונחיד יותר כשהאדם בא לשנות איזה הרגל, מדוע הוא רוצה כל-כך לשנותו? משום שהוא מרגיש את הנעימות שבחיים נקיים מהרגל זה, משום שהוא יודע ומבין שהאנשים שאין להם הרגל זה, חיהם טובים פי כמה וכמה, ואף הוא היה רוצה להיות כמותם אך אינו מצליח, עד שיום אחד הוא מחליט אני חייב להשיג זאת, אזי הוא מתקשר לעונג הבא לאחר מכן. נו, בוודאי האדם רוצה להשיג עונג, וכי חכמה היא זו? אם זה בחינם – יאמר האדם – תביא שתיים. אין החלטה זו חשובה לכולם.

על האדם להבין שיהיו זמנים שיהיה לו יותר מר מהמרירות שיש לו עכשיו, כי מלחמה היא קשה ביותר, ואמנם לאחר מכן יבוא אל המנוחה ואל הנחלה והעונג יהיה גדול ועצום, אבל בדרך יהיה לו מר ממר.

וכה כתב לי בעל המכתב בענין מי שמקבל החלטה לקום בזמן, שעליו להבין שיגיעו ימים שיצטרך להתהלך כשיכור מרוב עייפות וירגיש שלא הרוויח מאומה מהקימה בזמן, ואף יאמר אז לעצמו – חבל שקמתי מוקדם כל-כך, אילו הייתי ישן עוד שעתיים, הייתי מתהלך כבן אדם והייתי יכול להתפלל ולעבוד כיאות. אכן כן, עליך לדעת זאת קודם, שיהיו ימים שתלך לישון מאוחר ואעפ"כ תקום בזמן. תבין כבר אז שלא תוכל להחזיק גם בזה וגם בזה, לא תוכל להשיג את המתיקות שבחיים נקיים מכל אותן הרגלים ישנים מבלי שתעבוד במלחמה הגדולה, כי ההחלטה והקבלה והתפילות, מיועדות רק ליתן לך סייעתא דשמיא לנצח את המלחמה, אבל אין פירושו שלא תהיה לך מלחמה.

אין קנין בלי הסכמה לשלם מחיר

ויש לזה הבנה נפלאה על-פי תורה, כי הנה ידוע שעל-פי תורה כשהאדם קונה איזה חפץ, אין זה סתם שהחפץ רשום על שמו, אלא הוא נעשה שלו באמת וקשור לנשמתו, ויש לזה נפק"מ להלכה, ולמשל לענין אתרוג, אם הוא שלו הוא יכול לצאת בו, ואם לאו – אינו יכול, אם זה שזה פרוטה שלו, הוא יכול לקדש בו את האשה, ואם לאו – אינו יכול, וכמו כן ידוע שחפץ של צדיק שורה עליו קדושה, ואף זה מהאי טעמא, כי חפצו של אדם קשור לנפשו.

ואולם על מנת שיקנה האדם איזה דבר שיהיה שלו ממש, עליו לעשות קנין שיש בו משום גמירות דעת, וזאת על ידי שישלם איזה מחיר, וכפי שהדבר מתבטא בעיקר גבי קנין כסף. על הקונה להבין שהוא נפרד לגמרי מסכום הכסף שהוא נותן למוכר, ורק אז נכנס לרשותו הדבר הנקנה תמורתו. אם אין האדם תופס בשכלו שעליו ליתן כדי לקנות, אינו יכול לקנות, ולכן אין התינוק יכול לקנות כי אינו תופס זאת בשכלו.

ולכן תראה אצל גר הבא להתגייר, שמודיעים לו שלא יהיה לו קל, ובלי זה אין הגירות כלום, כי אם לא הבין מה המחיר שהוא עתיד לשלם, לא התחולל עמו כלום ואין תחול הגירות. ואף לאידך גיסא מצינו גבי עובר עבירה שצריכים להתרות בו שאם יעבור על העבירה יקבל עונש פלוני ופלוני, ואם לא שמע ואמר אף על פי כן, אין ההתרה נחשבת לכלום, כי לא התחבר לפעולה שעשה. זה בדרך כלל מה שקורה אצל ילדים, מענישים אותם, מסלקים אותם, אך אין תופסים בשכלם מה נעשה כשעושים כך וכך. זהו הכלל, כשאין האדם מבין מהי תוצאת מעשיו, אין מעשיו מחוברים לנפשו ונחשב לו כאילו פועל מתוך רוח שטות.

מסירות נפש בשעת קבלת החלטה

ובכן, כשהאדם עושה החלטה ומבין מה התוצאה ומה המחיר שהוא עתיד לשלם ואומר אף על פי כן, אז הוא נעשה מחובר להחלטתו. יש לאדם עבודה מבוססת, אך נודע לו שאינה כדאית לו מפני שיש בה נסיונות קשים של שמירת עינים. אם הוא מחליט לעזוב את העבודה למרות שאין לו פרנסה אחרת, סימן הוא שהתחבר עד הסוף למעשה זה שהוא עושה, הידוע לכם איזה מלאך הוא בורא בזה? הידוע לכם לאיזו סייעתא דשמיא יזכה בעבור כך?!

כל זה הוא נספח למה שנתבאר שהמלחמה ממשיכה גם לאחר שהאדם זוכה לסייעתא דשמיא, כי מעתה גם לאחר שיגיע האדם להחלטה נחושה להשתנות, יבין שעדיין יש את הצד שכנגד שממשיך להלחם בו, ויאמר אף על פי כן. זה יברא המלאך וזה יעניק לו כוחות עילאיים, כי הוא כבר מוסר את נפשו עכשיו, כבר עכשיו הוא משלם מחיר.

אם ישאלו את מי שעוזב את עבודתו כדי שלא לחלל את השבת (כפי שהיה בתקופה הראשונה לאחר המלחמה באמריקה), מתי היא עבודת ה' שלו, האם היא ביום שלישי כשאין לו במה להאכיל את בני משפחתו או ביום שישי כשפנה לבעל הבית ואמר לו: "איני בא בשבת", ואמר לו בעל הבית: "אם אינך בא בשבת אין לך מה לחזור לכאן". הלא הדבר פשוט שהעבודת ה' שלו היא ביום שישי, שהרי אז תפס בשכלו מה הוא עולל לעצמו. בני מעיו התהפכו לו אז בגשתו אל בעל הבית ואז מסר את נפשו, כי אז ידע איזה מחיר כבר הוא עתיד לשלם על הצעד שהוא עושה ואמר אף על פי כן.

בין החלטה אמיתית להחלטה מזויפת

מזה אנו מבינים למה כולם מקבלים על עצמם בתחילת מחזור הדף היומי ללמוד דף היומי כל יום חוק ולא יעבור, וכשמגיעים למסכת שבת ועירובין, נשארים רק מעטים מכל אותם שהתחילו. סיבת הדבר כי בתחילה כשראו איך אנשים לרוב סיימו את כל הש"ס ופניהם זורחות מאושר, אמרו כמה נפלא הוא ללמוד דף היומי, אף אנו רצוננו בכך. הם התחברו רק למתיקות ולא לקחו בחשבונם את המחיר שיצטרכו לשלם בעתיד, ולכן לא היתה החלטתם אמיתית ולא נברא מלאך חזק. החלטה אמיתית נקראת רק כשהאדם יודע שיהיה לו מר ממר, תהיה לו מלחמה קשה, ואף על פי כן הוא עושה כי הגיע למסקנא שכדאי הוא לו.

נבוא מהצד השני, כשמעביד בא לפטר עובד או לקצץ לו במשכורתו, הוא יודע שאין הוא הולך ללקק דבש. אומר הוא לעצמו: הלוואי לא הייתי נצרך לכך, הלוואי היה מישהו אחר עושה זאת במקומי. הוא יודע מהו המחיר שהוא הולך לשלם, אבל אין לו ברירה שהרי הוא חנוק, ולכן הוא מוכן לעשות גם מה שאינו נעים לו. וכעין זה כשאחד בא לבקש מחילה מחבירו על איזה עוול שעשה לו, הוא יודע שיש איזה צד שכנגד שרוצה לקורעו חי, ואומר אף על פי כן אני עושה זאת, כי אין לי ברירה אחרת. באופן זה צריך האדם לגשת לקבלת החלטה בכל הנוגע לשינוי הרגלים.

וזה גם ההבנה במה שהזכרנו לפני שלושה שיעורים שכאשר האדם רק מחליט לחזור בתשובה, מיד הוא חוזר ומתקרב אל ה', והבאנו מה שאמר המלאך איש הבדים לדניאל שמהיום הראשון שהתחיל להתענות כבר נתקבלה בקשתו, והוא מהטעם האמור, כי המסירות נפש קיימת אז בשעת ההחלטה. כשהאדם רואה את הנולד ויודע שהולכת להיות לו מלחמה קשה ואומר אף על פי כן, יש בזה מסירות נפש עצומה.

מעט מעט אגרשנו מפניך

עוד נפקא מינה מהבנה זו מצאנו בדברי הרה"ק רבי מאיר מאפטא זיע"א אשר הגה"ק מצאנו זיע"א אמר עליו שהוא משלושת הצדיקים שהכיר שלא היו בחטא עץ הדעת, וכך הוא כותב בספרו "אור לשמים" (פרשת אחרי) על הפסוק "את חלב החטאת יקטיר המזבח": מצאנו שהעולה מכפרת על העובר על מצות עשה בשב ואל תעשה, והחטאת מכפרת על העובר על מצות לא תעשה בקום ועשה, ולכאורה היה צריך להיות להיפוך, שהעולה שהיא כליל לה' תכפר על העובר על מצות לא תעשה שהיא יותר חמורה, והחטאת שהכהנים אוכלים את בשרה תכפר על העובר על מצות עשה שהיא יותר קלה.

ופירש שם על פי מה שכתב בספר "ברית מנוחה" (מגדולי המקובלים) על מה שנצטוו בני ישראל לגרש את ז' העממין מארץ ישראל כי הם מרכבה לכוחות הטומאה ואסור להשאיר מהם עד אחד, ושם נאמר "מעט מעט אגרשנו מפניך", ולמה מעט מעט? כי אף הם יש להם חיות ואף הם יש להם מלאכים, ואם יבואו לגרשם בבת אחת, לא יוכלו, כי הקב"ה נתן להם כוח כדי שיהיה זה לעומת זה ותהיה הבחירה בעולם. והרי זה מעין חשבון מתמטי, כל כוחותנו על מעט מהם חזקים יותר, ולכן אפשר כל פעם למנצח את המעט ולגרשם מן הארץ, אבל אם ירצו לשלוט על כל הסטרא אחרא בבת אחת, לא יצליח.

מבאר הברית מנוחה: כשהאדם נתפס אצל יצר הרע, כשרוצה לשוב ולתקן עצמו, צריך התיקון להיות מעט מעט, כי אם היה הרע נדחה ממנו תיכף, לא היה נשאר בו חיות כלל, על כן צריך התיקון להיות מעט מעט. ובזה פירש גם כן הפסוק "כי ביום הזה יכפר עליכם", אם רצונך להמשיך כפרה לישראל, יהיה דומה ליום שמתחיל להאיר מעט מעט עד שנעשה כולו אור.

מיישב על פי זה בעל "אור לשמים" את קושייתו: ובזה מתורץ קושיא הנ"ל, שאדם שעבר על לא תעשה ויצא מהגדר, צריך תיקונו להיות מעט

מעט כי אפשר לגרש את הסטרא אחרא בבת אחת, לזה כפרתו צריכה להיות חטאת שיש בו גם כן מאכל לכהנים, ומי שלא עבר כי אם על עשה, צריך להיות תיקונו עולה שהיא כולה כליל.

יסוד זה כבר מבואר באוה"ח הק' (פרשת אחרי), שם הביא מהזוה"ק בענין שעיר לעזאזל שהוא כדי ליתן דורון לסטרא אחרא, כי אם לא יתנו לו מעט, לא יוכלו להשיג כפרה, כי כך ברא הקב"ה את כוח הסטרא אחרא ואי אפשר לסלקו מן העולם לגמרי.

בתחבולות תעשה לך מלחמה

הנה דברי בעל "אור לשמים" מסבירים לאדם למה אין לו ללכת על הכל בבת אחת, כי הנה יטען האדם הלא יש לי מלאך לעדי, ומה זה משנה, הרי סוף סוף אני לבדי איני יכול, אלא מאי בראתי מלאך, אם כן למה לי ללכת לאטי? עליך להבין שכפי שיש מלאך בעדך, כך יש מלאך בצד השני, ואם כי אתה חזק יותר ותנצח בע"ה, מכל מקום אתה צריך ללכת לאטך, כי כך לימדה תורה שזהו הסדר "מעט מעט אגרשנו".

הרי כך ראינו בכל הדורות כשמדינה באה לכבוש מדינה, שכל שהטילו פצצות מכל עבר, לא עשו ולא כלום, כי כל פעם חזר האויב וניעור, ורק כשנכנסו מעט מעט, וכל חלקת ארץ שגירשו ממנה את האויב, התיישבו בה, ואז המשיכו לכבוש עוד חלקה, רק כך נכבשה המדינה תחת ידם.

וכפי שהוא במלחמה הקטנה, כך הוא במלחמה הגדולה, מלחמת האדם עם יצרו, תכבוש חלקה ועוד חלקה ועוד חלקה, ובשעת מעשה תאכל טוב ותהנה מן החיים באופן המותר. אל תעשה עכשיו עצמך כעובד רום מעלה, כי זה לא יועיל לך. הכהנים צריכים עכשיו לאכול בשר. הרי גם אנו נוטלים מים אחרונים בשביל ליתן לסטרא אחרא. אין אתה יכול לכלוא את הנפש, ולא רק מפני שיש לך הרגלים ולא תוכל לשנותם ברגע אחד, אלא גם ובעיקר מפני שיש כוחות חזקים בצד השני. תשקיע במקום אחד ותחרוש שם מתוך הבנה שדבר זה צריך תיקון, ורק לאחר מכן תעבור למקום אחר.

דע מה שתשיב

ובמאמר המוסגר, בזה טמון עוד, שהיצר הרע תמיד יפתה את האדם לאמור: הלא בדברים אחרים עדיין אינך מתקן... ראה, נכשלת בכעס וכו'... היצר הרע מחפש תמיד לייאש את האדם ולשבור את רוחו. על כן צריך האדם לומר לעצמו: איני מטפל עכשיו בעניינים אחרים, אני אמנם

מתפלל ומקוה שגם העניינים האחרים יתוקנו, אבל דוקא על ידי שאשקיע עכשיו בדבר אחד בלבד ולא אזניח אותו עד שאראה שבאתי אל המנוחה ואל הנחלה, אוכל להמשיך הלאה ולהגיע בע"ה גם אל העניינים האחרים.

כל מי שעבד בדרך זו, ואפילו אברכים פשוטים, יכולים להעיד שהגיעו למרחקים כבירים. אברכים סיפרו לי, אחד אחרי השני, שלא משנה איזה מין אברך, לא משנה איזה סוג נפש, לא משנה איזה יצר הרע, כעת העבודה היא על ענין זה, אל תבלבל לי את ראשי הנה ענין זה אינו מתוקן וענין זה אינו מתוקן, ופלוגי דיבר עכשיו דרשה לזהטת בענין פלוגי שטעון תיקון. את כל אלה ארשום לעצמי, אבל עכשיו אני מטפל בענין שבו החלטתי להשקיע, בו ולא בדבר אחר.

הגה"ק מסאטמר זיע"א אמר: אנו אומרים בתחנון "ודרך תשובה הורית", הקב"ה הורה לנו ללכת בדרך התשובה, כלומר לא לגמור ביום אחד, אלא לעלות על הדרך ולתקן עוד ועוד עד לגמר הטוב. אם שמעתי איזו סגולה נפלאה להשקיע בענין פלוגי, ארשום אותו בפנקסי, יגיע יום ואשקיע בו. אוכל אמנם מפעם לפעם לקיים גם ענין לפלוגי, אבל מוחי יהיה שקוע בתקופה זו רק בענין שאני עסוק בו, ומיניה לא אזוע.

שבע יפול צדיק וקם

והנה היות שהאדם מבין שלאחר כל הסייעתא דשמיא שתהיה לו עדיין יהיה שרוי במלחמה, הוא מבין גם שאין לו שום הבטחה שלא תהיה לו נפילה יותר. להיפך, שלמה המלך אמר "שבע יפול צדיק וקם". הנפילה אינה מוכיחה אפוא שהכל נעקר ושהקבלה לא היתה אמיתית, היא מוכיחה רק דבר אחד, שהאדם נמצא במלחמה, ובמלחמה כמו במלחמה נותנים סטירה עבור סטירה, וכפי שהחסידים היו אומרים תמיד, אם היצר הרע נתן לך סטירה, תחזיר לו סטירה, העיקר הוא שהסטירה האחרונה תתן אתה.

בסוף השיעור הקודם היתה איזו משמעות כביכול אם האדם נפל, הכל בטל מעיקרו. בוודאי אין הדבר כן, רק שעל האדם להבין שעכשיו שנפל יהיה לו יותר קשה, כי כמו במלחמה, אם נפל, צריכים להתאמץ יותר כדי לקום ולנצח.

וידא אלוקים והנה טוב מאוד

הרב יצחק הוטנר כתב במכתב לבחור השרוי במלחמה (פחד יצחק מכתב קכח): רעה חולה שכאשר מדברים על הצדיקים מדברים רק על צדי

שלמותם, תמיד אנו מטפלים אך ורק בסיכום האחרון של מעלתם, ומספרים על דרכי השלמות שלהם, בשעה שאנחנו מודלגים על המאבק הפנימי שהתחולל בנפשם. הרושם המתקבל הוא כאילו יצאו מתחת יד היוצר בקומתם ובצביונם. הכל משוחחים ומתפעלים על טהרת הלשון של בעל החפץ חיים ז"ל, אבל מי יודע מכל המלחמות והמאבקים והמכשולים, והנפילות והנסיגות לאחר שמצא החפת חיים בדרך המלחמה שלו עם יצרו הרע. משל אחד הוא מיני אלף ודי לנבון שכמותך להבין מן הפרט אל הכלל.

הוא מוסיף שם: במכתבך כתבת לי שהיו לך נפילות והמצב בישי, האמן לי שאילו הייתי צריך ליתן כותרת למכתבך, הייתי קורא לו "המכתב טוב מאוד", כי חז"ל אמרו טוב הוא יצר הטוב, טוב מאוד הוא יצר הרע, ואם אתה עדיין שרוי במלחמה, הרי זוהי תכליתך בעולמך, שתלחם עם יצרך.

תפסיד את הקרב ותנצח את המלחמה

הוא כותב לו משפט שגור באנגלית, ותרגומו: תפסיד את הקרב ותנצח את המלחמה. אמנם בדרך יש קרבות שמפסידים, אבל את המלחמה בכללותה – מנצחים.

אכן זהו הכלל, במלחמה נופלים מידי פעם, אבל אין זה סיבה ליאוש, אדרבא, על האדם לזכור שהקב"ה עומד לצדו ושהוא חזק יותר מהעדר השני ובסוף ינצחנו. עוד יאמר לעצמו: הודו לה', ארבע ימים הייתי בסדר ורק אחר-כך נכשלתי. פעם הייתי קם באיחור כל יום, ועכשיו רק פעם בשבוע. בשבוע הבא אתקדם עוד, עד שאנצח. הוא מתחבר להצלחותיו, ולא כפנטז פסיכולוגי, אלא כדי להתחבר לטוב ולהזכיר לעצמו שהקב"ה עומד בצדו.

סור מרע על ידי ועשה טוב

וזה גם נותן לנו להבין, שאפילו מי שנסיונו קשה לעבור על מצוות לא תעשה, כגון בשמירת עינים, יועיל לו מאוד להוסיף בקום ועשה, להוסיף בתורה, להוסיף בנתינת צדקה, להוסיף בעשיית מצות, בתפילה וכו'. כי הנה לכאורה הסברא נותנת שאדם זה יצטרך לקבל על עצמו קבלות של לא תעשה, אך באמת הקבלות בקום ועשה יועילו לו עד מאוד, וזאת מפני שכוחות הטומאה העומדים לנגדו התחזקו עד מאוד, וקל להם מאוד לפתותו כאילו הם יכולים לספק לו תענוג וחיות, ולכן כשיוסיף ללמוד תורה ברציפות וביגיעה, ובענין זה דוקא, וכגון דיבורי האוה"ח הק'

בפרשת אחרי על הפסוק וכמעשה ארץ מצרים לא תעשו, יוסיף עוד ועוד חיילים לצדו, וכשיהיו לו יותר חיילים, יהיו לו הכוחות לנצח את המלחמה.

אמנם כן, אין בכוונתנו לשלול את ההכרח של אדם כזה לעשות לעצמו גבולות באופן של לא תעשה, וכפי שאמרו חז"ל שצריך ללכת סחור סחור כדי שלא להתקרב אל הנסיון, אבל יחד עם כן יבין עד כמה ההוספה בקום ועשה יועיל לו לחזק את כוחו כדי שיוכל לנצח את המלחמה.

ובמאמר המוסגר, לרבים ששאלו, גם מי שמתמודד בשמירת עינים צריך להלחם מעט מעט, אם בדברים מסוימים, אם במצבים מסוימים, אם בשעות מסוימות, שאז ישים את כל כובד משקלו. בוודאי עליו להגיע למצב שלא יזין את עיניו במראות אסורות כלל וכלל, כי אין שום היתר ליהודי לעבור עבירות, אבל אם הוא רואה אצלו שעדיין אינו במדרגה זו, אל יקבל על עצמו להזהר ולהשמר מכל וכל לשבוע אחד, כי לקבלה זו אין שום עתיד ומה תועלת יש בה. הרי אתה הולך עכשיו לכבוש מדינה! קח לך חלק אחד ותאמר זהו שלי. בשעות אלו ביום, או במצב זה שאני נקלע, כגון בצאתי לרחוב, או בהגיעי למקום עבודתי, אשקיע את כל מרצי ודמי ואכבשנו למרות שאני יודע כבר עכשיו שאצטרך לשלם מחיר יקר מאוד. וכשחלק זה יהיה כבוש תחתי, אז אעבור לחלק נוסף. אכן הדבר פשוט שיחד עם כן, יצטרך להזהר ולהשמר שלא להכניס עצמו למקום נסיון, שהרי הדבר אסור בתכלית.

סיכום שלושת השיעורים

נסיים בסיכום קצר של שלושת השיעורים האחרונים, ובו עשר יסודות מחוברים זה עם זה:

א. על האדם להבין שכאשר הוא בא לעקור טבע או הרגל עמוק, הוא בא לעשות דבר שהוא נגד הטבע, והיום ניתוסף לזה שאין הוא בא רק לעשות נגד הטבע, אלא גם להלחם עם הסטרא אחרא וכת דיליה שהם גרוד של כוחות הטומאה.

ב. על האדם להבין שההחלטה לשנות הרגל אינה יכולה להתבסס על רצון בלבד, שהרי האדם רוצה כל תענוגי העולם ומה יועיל לו רצונו, אלא בשעת ההחלטה צריך האדם להבין את משמעות הדבר ולהבין שהוא עתיד לשלם בעבודה מחיר כבר ואף על פי כן, ורק אז היא תהיה לו לקנין ויקבל כוח לעמוד בהחלטתו.

ג. על ידי ההחלטה בורא האדם מלאך שיהיה בעזרו, והאזה"ח הק' כתב בפרשת שופטים שלא רק מלאך, אלא הקב"ה עצמו יאמר: הסטרא אחרא עומד כנגדך והוא חזק מאוד, אבל אני אתך. ובכלל זה נתבאר בהרחבה בשיעור הקודם מהאזה"ח הק' בפרשת אחרי שהיהודי יש לו כוח מיוחד, כי יש לו תורה ויש לו אלוקים, ויוכל לנצח את הסטרא אחרא.

ד. מה שנתבאר בשיעור זה בהרחבה שעל האדם להסכים לא רק בשעת ההחלטה אלא לאורך כל הדרך, שהוא שרוי במלחמה, ושהוא צריך להתנהג בהתאם, כגון להיות בשמחה ולאגור כוחות לנצח את המלחמה.

ה. שיבין שהאור דוחה את החושך, ולימוד התורה משפיע על הלב וקיום המצוות משפיע על הלב. יוסיף אפוא הן בלימוד התורה, בפרט בזה הענין שהוא נלחם בו, והן בקיום המצוות.

ו. יבין שעליו להלך לאטו, כפי שנתבאר מבעל "אור לשמים". כובשים רק חלק אחד בכל פעם. אי אפשר להלחם עם הסטרא אחרא באופן אחר.

ז. במשך כל תקופת המלחמה ימשיך האדם להתפלל להקב"ה, שהרי הוא יודע שלבדו אינו יכול והוא צריך שהקב"ה יהיה בעזרו. ולא מפני שהצליח כמה ימים, יוכל להפסיק להתפלל. לא, היצר הרע אורב לך להפילך. עליך להמשיך להתפלל עוד ועוד מבלי להתרפות ולהתבטל אל הקב"ה.

ח. נזכר בשיעור הראשון שעל האדם להבין שכפי שהיה מכור לדברים אסורים, כך הוא צריך להתמכר עכשיו לצד השני, והיינו שקבלתו תכבוש אותו כל-כך עד שמוחו יהיה עסוק בה כל היום וכל הלילה. ובוודאי נכלל בזה מה שכתב הרמב"ם שהרהורי עריות באים רק בלב הפנוי מן החכמה, ודו"ק.

ט. דובר בשיעור השני בהרחבה גדולה, שעל האדם לחקור הרבה אחר שורש הדבר כדי שיעשה את השינוי בשורש ולא בתוצאה.

י. שעל האדם לקחת מורה דרך או חבר טוב, כמו שכתב בצעטיל קטן (אות יג), והיינו כדי שיוכל לעזור לו הן להגיע אל שורש הדבר, והן כדי שיוכל לשתף אותו בהצלחותיו ובכשלונותיו, כי זה יועיל לו הרבה מאוד לעלות מדרגה אחר מדרגה.

תם ולא נשלם, אך מי שיתחיל לעבוד, אלוקי אברהם בוודאי יהיה בעזרו.